

Ad romanos.

seper. Et eterna: qz cū alijs vult separi a deo ppter cōcupiscētia pcti dignū est vt ab eo eternalr seper: qd est mors eterna. s. p. Qui talia agūt digni sunt morte.

¶ Deide cū dicit. (Nūc vō rē.) Oñdit q̄litate stat⁹ iusticie. Et pmo ponit additionē stat⁹ iusticie. z effectū ibi. (Dabētis fructū v̄m rē.) 3. ponit finē ibi. (Sinez vō rē.) ¶ Circa p̄m considerādū ē qz sic qñ alijs a pctō iclinat ad malū ē liber a iusticia. ita cū alijs ex bitu iusticie z grē iclinat ad bonū est liber a pctō: vt. s. ab eo nō superet vsqz ad p̄sensū. Un̄ dicit. Nūc vō. s. in statu iusticie liberati a pctō. Jo. 8. Si filius vos liberauerit vere liberi eritis. Sitr ecōtra sic in statu pcti est alijs suus pcti cui obedit: ita in statu iusticie est alijs suus dei voluntarie obediēs: s. illud ps. Seruite dño i leticia. Et h̄ est qd subdit. (Serui aut̄ scī dō.) ps. Quisē qz ego fu⁹ tu⁹ rē. Nec aut̄ vā est libertas z optima fuit⁹. qz p iusticia hō iclinat ad id qd uenit ipi qd ē p̄p̄iū hoīs z auertit ab eo qd uenit p̄cipue: qd ē maxie bestiale. ¶ Deide cū dicit. (Dabētis fructū rē.) Ponit effectū iusticie dicēs. (Vētis fructū v̄m i scificatiōe.) i. ipa scificatio h̄ est executio scitatis p bona opa est fruct⁹ vester i q̄tū. s. h̄ spūaliter z scē vos delectat. Ecc. 9. Flores mei fruct⁹ rē. Sal. 5. Fruct⁹ spūs est gaudiū pax rē.

¶ Cōsequēter pōit finē dicēs. (Sine vō hēt vitā eternā.) Que qdē est finis z ipoz iustoz qz ppter vitā eternā habē dā oia opantur Mat. 6. Primū querite regnū dei rē. Et etiā ipoz operū q̄ cū ex obediētia dei fiāt z ad dei imitationē vitā eternā merent. Jo. 10. Quis mee vocē meā audiūt z sequunt̄ me z vitā eternāz dō eis.

¶ Deide cū dicit. (Stipēdia. n. pcti rē.) Manifestat qd dixerat de finib⁹ maloz z bonoz. Et p̄ q̄tum ad mala dicit. Dicitū est qz finis pctoz est mors. Stipēdia eniz pcti sunt mors. Dicunt̄ aut̄ stipēdia mercedes militū a stipēdē da. i. ponderāda: qz pecunia distribuēda militib⁹ pōderat̄. Nō qz pctōres pctō militāt mēbra sua exhibētes arma pctō: vt. s. dicitū est: mors dicit̄ esse stipēdiū pcti. i. retributio quā retribuit sibi seruiētib⁹. Et ex h̄ manifestū est qz mors sit finis pctoz nō quē peccātes querūt: s. qz eis retribuit̄. ps. Ignis sulphur spūs pcellaz ps calicis eoz. Quātū vō ad bona dicit. (H̄ra di vitā eterna.) Nō eni dixerat iustos hoīes h̄re vitā eternā quā certū est nō posse h̄ri nisi p grāz ideo hoc ipm qz bona opamur z qz op⁹ n̄m est dignū vitā eterna. est a grā dei. Un̄ z in ps. d̄. H̄raz z gliaz dabit dñs. Sic igit̄ opa n̄ra si considerent̄ in sui nā z fm qz pcedunt ex libero arbi. hoīs nō merent̄ ex cōdigno vitā eternā: s. soluz fm qz pcedunt ex grā spūscī. Un̄ d̄ Jo. 4. Quis fiet in eo fons aq̄ salietis i vitā eternā. Et h̄ sit i xpo Jesu dño n̄ro. i. p xpm vel in q̄tuz in ipso sum⁹ p fides z charitate. Jo. 6. Quis videt filiū z credit in eū h̄z vitāz eternā.

CAP. VII.

¶ Ignoratis frēs: sciētibus enī legē loquor: qz lex in hoīe dñat q̄to tēpore viuūt. Nā q̄ sub viro ē mulier: viuēte viro alligata est legi. Si aut̄ mortu⁹ fuerit vir ei⁹: soluta ē a lege viri. Igit̄ viuēte viro vocabit̄ adultera si fuerit euz alio viro. si autez mortuus fuerit vir eius: liberata est a lege viri: vt non sit adultera si fuerit euz alio viro. Itaqz frēs mei z vos mortificari estis legi p cor⁹ xpi vt sitis alterius qui ex mortuis resurrexit vt fructificetis deo. Luz. n. essemus i carne: passiōes pctoz que p legē erāt opabant̄ i mēbris nostris. vt fructificaret̄ mor-

ti. Nunc autē soluti sumus a lege mortis in qua detinebamur. ita vt seruiamus i nouitate spūs z nō in vetustate littere.

¶ Postqz apls oñdit qz p grāz xpi liberamur a pctō: h̄ oñdit qz p eandē grāz xpi liberamur a fuitute legis. Et circa h̄ duo facit. p̄mo pponit ppositū. Scdo excludit obōnē. ibi. (Quid ḡ dicemus rē.) ¶ Circa p̄m duo facit. p̄mo ostēdit qz p grāz xpi liberamur a fuitute legis. Scdo ostēdit vtilitatez hui⁹ liberatiōis ibi. (Ut fructificemus deo rē.) ¶ Circa p̄m tria facit. p̄mo pōit documētū ex quo arguit ad ppositū oñdendū. z manifestat ipm ibi. (Nāz q̄ sub viro ē rē.) 3. cōcludit ibi. (Itaqz frēs mei rē.) Documētū aut̄ pponit eis q̄si notū. Un̄ dicit. An ignoratis frēs. q̄si. d. Voc ignorare nō debetis. p̄ Cor. 14. Si qs ignorat ignorabit. Et cām q̄re nō debēt ignorare. oñdit subdens. (Sciētib⁹ enī legē loqr.) S. cū romani gentiles essent: z legē moysi ignorarēt. vidēt eis nō cōpetere qd h̄ d̄. Et idē qdaz exposuerūt hoc de lege nāli que gentibus nō erat incognita: fm illud. s. z. Lū gētes que legē nō habēt nāliter ea que legis sunt faciūt rē. Un̄ z subdit. Nō lex in hoīe dōminat. s. nālis q̄to tpe. s. viuūt lex in hoīe. Que quidē viuūt q̄diu rō nālis efficaciter in hoīe viget. Mort̄ aut̄ lex naturalis in hoīe: qñ rō nālis passionibus succūbit. Ysa. 24. Dissipauerūt fedus sempiternū. s. legis nālis. S. hoc non vidēt esse fm intentionē apli qui absolute z ideterminate de lege loquēs semp loquūtur de lege moysi. Et ideo dicēdus est qz romani fideles nō erant soluz gentes: sed inter eos erāt multi iudei. Un̄ habet̄. Act. 18. Paulus corinthi iuenit quēdaz iudeū noīe aquilā: qz nuper venerat ab Italia z p̄cellaz vxozes ei⁹: eo qz p̄cepisset claudius discedere oēs iudeos a Roma. lex ḡ hoc modo dñatur in hoīe q̄to tempore viuūt. s. homo. Data enī est lex ad dirigēdū hoīes in via huius vite: fm illud ps. Legem stauit ei in via quā elegit. Jo legis obligatio morte soluitur.

¶ Deinde cū dicit. (Nā que sub viro rē.) Manifestat qd dixerat p exēplū in lege m̄rimony. Et p̄mo ponit exēplū. z manifestat p signū ibi. (Ergo viuente rē.) ¶ Circa p̄m duo facit. p̄mo in exēplo. ponit quomodo obligatio legis durat vitā durate dicens. Nā mulier que sub viro. i. sub viri potestate est ex lege dīna qua dictum est Hēn. 3. Sub viri potestate eris. Alligata est legi. s. qua tenet̄ cōiuere viro fm illud Mat. 19. Quos deus cōiunxit homo nō separet. Et hec quidē inseparabilitas matrimony p̄cipue causatur in q̄tum est sacramentū cōiunctionis idissolubilis xpi z eccleie vel verbi z humane nature in persona xpi. Ephe. 2. Sacramentū hoc magnū rē. ¶ Scdo ibi. (Si aut̄ mortuus rē.) Manifestat in exēplo quō obligatio legis soluitur post mortē dicēs. Si autē vir. s. mulieris fuerit mortuus mulier p morte z viri soluta est a lege mariti. i. a lege matrimony qua obligat viro. Luz enī vt Aug. ait. libro de nuptijs z p̄cupiscentia nuptie sint bona mortaliū nō se extendit obligatio nuptiarū post vitā mortale. Et ppter hoc in resurrectionē qñ erit vita immortalis: neqz nubet neqz nubentur. vt d̄ Mat. 22. Ex quo patet si aliquis moriatur z resurgat sicut in Lazaro accidit: nō erit vxoz que fuerat nisi de nouo cū ipso cōtrahat. ¶ S. cōtra hoc inducūt qd habetur Deb. 11. Acceperūt mlieres de resurrectionē mortuos suos. ¶ S. sciēdū est qz mulieres nō receperūt maritos suos: s. suos filios. sic mulier qdā p Deliaz: vt habet̄ terty reg. 17. Et alia p heliscū: vt habet̄ quarti reg. 4. Alr aut̄ se h̄z in sacramētis q̄ ip̄mūt̄ characterē qui est quedā consecratio anime immortalis. Quis autē consecratio manet q̄diu manet res consecrata: sicut p̄ in cōsecratioē ecclēsie vel altaris. Et ideo si baptigatus vel p̄firmat⁹ ylor

dinatus moriat et resurgat non dicitur iterum eadem facta accipe.

¶ Deinde cum dicit. (Ergo vivente etc.) Manifestat quod dixerat per signum. Et primo quantum ad obligationem matrimonij que durat in muliere vivente viro. cuius signum est quod vocatur adultera si fuerit cum alio viro. scilicet ei carnaliter commixta vivente viro suo. Jere. 3. Si dimiserit vir uxorem suam et recedens ab eo duxerit virum alterum. nunquam non polluta et comminuta est mulier illa.

¶ Secundo ibi. (Si autem mortuus etc.) Inducit signum quantum ad hoc quod obligatio legis matrimonij soluitur per mortem dicens: quod si vir eius. scilicet mulieris mortuus fuerit. liberata est mulier a lege viri. id est qua obligabatur viro: ut non sit adultera si fuerit cum alio viro carnaliter commixta post mortem si ei matrimonialiter coniungatur. p. 2. Cor. 7. Si dormierit vir eius. scilicet mulieris liberata est. cui vult nubat. Ex quo patet quod scilicet nuptie vel tertie vel quarte sunt secundum se licite: et non solum per dispensationem. ut videtur dicere Chrysostomus. qui super Mat. dicit quod sic Moyses promissit libellis repudij ita apostolus permisit scilicet nuptias. Nulla est enim ratio si lex matrimonialis soluitur per mortem: quare non liceat coniungi remanenti ad scilicet vota transire. Quod autem apostolus dicit. p. 2. Thim. 3. Quod opus episcopi esse vult uxoris viri. non hoc dicitur: quod scilicet nuptie sint illicite: sed propter defectum facti: quod non esset unus vnus: sicut Christus est sponsus vnus ecclesie.

¶ Deinde cum dicit. (Itaque fratres mei etc.) Concludit principale propositum dicens. (Itaque etc.) id est per hoc quod estis facti membra corporis Christi simul cum eo mortui et sepulti: ut supra est habitum mortificationi estis legati. quantum ad hoc quod cessat in vobis obligatio legis. ita. scilicet ut iam sitis alterius. scilicet Christi eius legi subiecti. qui ex mortuis resurrexit. in quo et vos resurgentes novam vitam assumpsistis. Et ita non lege poenitentiae vite: sed lege nove vite tenemini obligati. videtur autem esse dissimilitudo quantum ad hoc quod in precedenti exemplo vir moriebatur et remanebat mulier absque obligatione legis. Dic autem ille qui soluitur ab obligatione dei mortuus: sed si recte consideremus vtrumque est eiusdem rationis: quod cum matrimonium sit iter duos sicut quod dicitur relatio: non refert quicquam eorum moriatur ad hoc quod tollatur lex matrimonij. vtrumlibet enim coniungatur manifestum est quod per mortem que commorimur Christo cessat obligatio veteris legis.

¶ Deinde cum dicit. (Ut fructificemus etc.) Ostendit utilitatem predictae liberationis. Et circa hoc tria facit. Primo ponit utilitatem dicens. (Ut fructificemus deo.) Per hoc enim quod sumus facti membra Christi in Christo manentes possumus fructum boni operis facere ad honorem dei. Jo. 15. Sic palme non possunt ferre fructum etc. **¶** Secundo ibi. (Lumen esse etc.) Ostendit quod iste fructus impediatur quando eramus sub servitute legis dicens. (Lumen esse in carne) id est subti concupiscentis carnis. i. 8. Vos autem non estis in carne: sed in spiritu. passiones autem et affectiones peccatorum quod dicitur erant per legem vel notificatae vel augmentatae occasione: ut supra patuit: operabantur in membris nostris. id est movebant membra nostra. Ja. 4. Unum bella et lites. nonne ex concupiscentis: Et sic ut fructificaretur moti. id est ut faceret fructum mortis. Jac. 2. Peccatum cum assumatum fuerit generat mortem.

¶ Tertio ibi. (Nunc autem soluti.) Ostendit quod predicta utilitas accipitur ab his qui sunt liberati a servitute legis dicens. Nunc autem soluti sumus per gratiam Christi a lege mortis. id est a servitute legis moysi: que dicitur lex mortis. Uel quod corporaliter occidebat absque misericordia. De. 10. Irrita quod facies legem moysi etc. Uel potius dicitur lex mortis: quod spiritualiter occidebat per occasionem sed illud 2. Cor. 3. Lex occidit etc. In qua lege nos tenebamur quasi servi sub lege. Gal. 3. Primum autem quod veniret fides sub lege custodiebamur. Ita. scilicet sumus soluti ut serviamus in novitate spiritus. in spiritu renouati per gratiam Christi. Eze. 36. Dabo vobis cor novum et spiritum novum ponam in medio vestri. non in vetustate littere. id est non secundum veterem legem. Uel non in vetustate peccati: quam lex auferre non potuit. ps. Inueteravi inter omnes inimicos meos.

cos meos.

Lectio.

II.

Aid ergo dicemus lex peccati est: Absit. Sed peccatum non cognouimus nisi per legem. Nam concupiscentiam nesciebamus. nisi lex diceret. Non concupisces. Occasione autem accepta peccatum per mandatum operatum est in me omnem concupiscentiam. Sine lege enim peccatum mortuum erat. Ego autem vivebam sine lege aliquando. Sed cum venisset mandatum peccatum renixit. Ego autem mortuus sum et inventum est mihi mandatum quod erat ad vitam: hoc esse ad mortem. Nam peccatum occasione accepta per mandatum seduxit me: et per illud occidit. Itaque lex quod dicitur sancta et mandatum sanctum et iustum et bonum. Quod ergo bonum est: mihi factum est mors: Absit. Sed peccatum ut appareat peccatum per bonum operatum est mihi mortem. ut fiat supra modum peccans peccatum per mandatum.

¶ Postquam apostolus ostendit quod per gratiam Christi liberamur a servitute legis: et quod ista liberatio est utilis. Dic videtur cuidam oboni quod ex promissis occasione habet per quam videtur quod lex vetus non sit bona. Et circa hoc duo facit. Primo soluit obonem per quam videtur legem non esse bonam. Secundo ostendit legem esse bonam ibi. (Scimus enim etc.) **¶** Circa primum duo facit. Primo proponit obonem quantum ad ipsam legem. Secundo soluit ibi. (Itaque lex quod dicitur sancta etc.) **¶** Dicit ergo per. Dicitur est quod passiones peccatorum erant per legem et quod est lex mortis. quod dicitur deus ex his sequitur. Nunquam dicemus quod lex est peccatum. Quod quidem potest intelligi dupliciter. Uno modo quod lex peccatum doceat sic dicitur Jere. 10. Leges populorum vane sunt: quia. scilicet vanitatem docent. Alio modo ut lex dicatur peccatum: quia ille qui legem dedit peccauerit talem legem ferendo. et hec duo inuicem se sequuntur: quia si lex peccatum docet legislator legem ferendo peccat. Isa. 10. Uel quod condunt leges iniquas. videtur autem quod lex peccatum doceat si passiones peccatorum sunt per legem: et si lex ducit ad mortem.

¶ Deinde cum dicit. (Absit.) soluit predictam obonem. **¶** Circa quod sciendum est quod si lex per se et directe causaret passiones peccatorum vel mortem: sequeretur quod lex esset peccatum altero modo rui dicitur. non autem si lex est occasio passionum peccati et mortis. Circa hoc ergo facit. primo ostendit quod lex per se facit. 2. ostendit quod ex ea occasione sequatur ibi. (Occasione autem accepta etc.) **¶** Circa primum tria facit. Primo videtur ad quoniam dicitur. (Absit.) scilicet quod lex sit peccatum. Neque enim ipsa docet peccatum: secundum illud ps. Lex domini immaculata. neque legislator peccat quod sit iniusta legem ferens: sed illud ps. 8. Per me reges regnant etc. **¶** Secundo ibi. (Sed peccatum etc.) ponit id quod per se pertinet ad legem. scilicet notificare peccatum non auferre. Et sic est quod dicitur. (Sed peccatum non cognouimus nisi per legem.) supra 3. per legem. n. cognitio peccati. Et si quidem si intelletus dicitur legem naturali manifestum est quod dicitur. quod per legem naturalem homo diiudicat bonum et malum. Ecc. 17. Sensu impleuit corda illorum et bona et mala ostendit. Sed apostolus habet verbum loqui de lege veteri quam significavit supra dicitur. (Non in vetustate littere.) **¶** Dicitur est ergo quod sine lege poterat quod dicitur peccatum cognosci secundum quod habet rationem honesti. id est rationem existentem: non autem secundum quod importat offensam diuinam: quod per legem diuinitus data manifestat homini quod deo displicent peccata humana in hoc quod ea prohibet et mandatur puniri.

¶ Tertio ibi. (Nam concupiscentiam etc.) probat quod dixerat dicens. (Nam concupiscentiam nesciebamus nisi lex diceret.) (Non concupisces.) **¶** Circa quod considerandum est quod per hoc quod dixerat. peccatum non cognoscitur nisi per legem. Posset aliquis referre ad ipsum actum peccati quem lex in noticia hominis ducit dum prohibet. et hoc quidem

Ad romanos

verum est q̄tum ad aliqua pctā. Dicit enī Leui. 18. Mulier nō succūber iumento. **S**z q̄ hic nō sit intellect' apli patet ex his q̄ hic dicunt. Nullus enī est q̄ ipm actū cōcupiscentie ignoret: cū oēs ipz experiant. Est ḡ itelligēdū sic supra dixim' q̄ pctm̄ nō cognoscit nisi p̄ legē q̄tū ad reatū pene z offensaz dei. Jō aut' hoc pbat p̄ cōcupiscentiaz: qz cōcupiscentia prava cōiter se hz ad oia peccata. Unī z Blosa diē Aug. Dic elegit apls qd̄ est generale pctm̄. s. cōcupiscentiam. Bona est ḡ lex q̄ dūz cōcupiscentias phibet oia mala phibet. Pōt aut' intelligi q̄ cōcupiscentia sit generale peccatū fm̄ q̄ sumit' p̄ cōcupiscentia cuiuslibet peccati. Non aut' sic appellauit Augustinus cōcupiscentiā generale peccatū: s; qz est radix z cā ois peccati aliqua cōcupiscentia specialis. Unī z Blosa dicit. q̄ cōcupiscentia est generale pctm̄. vnde oia mala veniūt. Inducit enī apls p̄ceptū legis qd̄ habet' Exod. 20. Ubi sp̄aliter phibetur. Nō cupisces rē p̄ximi tui que est cōcupiscentia auaritie. de qua dicit. p̄ma Zbi. 6. Radix oīum maloz est cupiditas. Et hoc ideo: qz pecunie obediūt oia. vt dicit' Eccle. 10. Et ideo cōcupiscentia. de qua hic loquitur est gn̄ale malū: nō cōitate generis v' sp̄ei: sed cōitate causalitatis. Nec est dūm qd̄ habet' Ecc. 10. Initiū ois peccati supbia. Nā superbia ē initiū pcti ex pte auersionis. cupiditas aut' est p̄ncipiū pctoz ex pte conuersionis ad bonū amutabile. Potest aut' dici q̄ apls sp̄cialiter assumit cōcupiscentiā ad p̄positi manifestationē. qz vult ostēdere q̄ sine lege pctm̄ nō cognoscebat in q̄tū. s. p̄inet ad offensaz dei: z hoc maxie patet i hoc q̄ lex dei phibet cōcupiscentiā que ab hoie nō phibet'. Nā solus d̄s hoiem reū reputat p̄pter cōcupiscentiā cordis. fm̄ illud p̄rimo Reg. 16. Hoies vidēt q̄ parēt: deus aut' intuet' cor. Jō aut' lex dei pot' phibuit cōcupiscentiā rei aliene: q̄ furto auferit. z vxoris aliene que p̄ adulteriū violat' q̄ cōcupiscentiā alioz pctoz: qz ista peccata etiā cōcupiscentia hnt' q̄sdā delectationē qd̄ nō p̄tingit de alijs peccatis.

Deinde cū dicit. (Occasione autē rē.) Ostēdit qd̄ ex lege occasionalr cōsequat'. Et p̄mo p̄ponit qd̄ itendit. scdo manifestat p̄positū. ibi. (Sine lege rē.) **D**ic ḡ p̄mo. q̄ peccatū occasione accepta p̄ mādātū. s. legis. phibentis pctm̄ operatū est in me oēm cōcupiscentiā. Pctm̄ aut' pōt hic intelligi fm̄ emphaticā locutionē: qz ipse est peccati p̄ncipiū. Et fm̄ hoc in hoie operat' oēm cōcupiscentiā pcti. p̄ma Jō. 3. Qui facit pctm̄ ex dyabolo ē: qz ab initio dyabolus peccauit. Sed qz apls hic de dyabolo mentionē non fecerat pōt dici q̄ pctm̄ actuale qd̄cumqz est cogitatio app̄rehensum opatur in hoie sui cōcupiscentiā. s; illud Ja. p̄. Unusquisqz tentat a cōcupiscentia sua. deinde cōcupiscentia parit pctm̄. Sed melius est q̄ hoc referamus ad pctm̄ qd̄ supra dixerat p̄ vnū hoiem in mūdū igressus. s. ad pctm̄ originale qd̄. s. ante ḡfam xpi est in hoie fm̄ culpā z penā. s; veniēte gratia transit reatu z p̄manet actu q̄tū ad fomitē pcti vel cōcupiscentiā habitualē q̄ opatur in hoie oēm concupiscentiā actuale siue hoc referat' ad cōcupiscentias diuersorū pctoz. Alia enī est cōcupiscentia furti alia adulterij: z sic de alijs. Siue referat' ad diuersos concupiscentie gradus. put' cōsistit in cogitatioe delectatione cōsensu z ope. Sed ad hūc effectū in hoie operandū pctm̄ accipit occasiones ex lege. Et hoc est qd̄ dicit. (Occasione accepta.) Uel qz adueniente mādato addit' ratio p̄uencatiōis: qz vbi nō est lex nec p̄uencatiō: vt supra 4. dcm̄ est vel qz crescit desiderij pcti phibiti rōnibus supra positis. Et est notandū q̄ nō dicit q̄ lex dederit occasiōē peccadi: sed qz ipm̄ pctm̄ occasione accepta ex lege. Ille enī qui dat occasiōē scandalizat: z per p̄ns peccat: qd̄ qdem fit quādo alijs facit aliquod opus minus rectū vñ p̄ximus offendit aut scandalizat. puta sigs loca ibonesta frequētaret licz nō ma

la itentiōe. Unī dicit. infra. i. 4. Hoc iudicate magis ne p̄natis offendiculi fratribus vel scandalū. Sed si quis reatū opus faciat. puta si det elemosynā z alius ide scandalizat ipse nō dat occasiōē scandalizadi. vnde nec scandalizat nec peccat: sed alius accipit occasiōem qui scandalizat z ille peccat. Sic igit' lex rectū aliqd̄ fecit: qz pctm̄ phibuiti vnde occasiōē nō dedit peccandi: s; hō occasiōē ex lege accipit. z p̄pter hoc sequitur q̄ lex nō sit pctm̄ sed magis q̄ pctm̄ sit ex pte hois. Sic igit' itelligendū est q̄ passioes pctoz q̄ p̄inet ad cōcupiscentiā pcti nō sunt p̄ legē. quasi lex illa opatur: s; pctm̄ illas opatur accepta occasiōe ex lege. Et eadē occasiōe dicit' lex mortis. nō qz lex mortē opat: s; qz pctm̄ mortē opatur occasione accepta ex lege. Pōt aut' eodē sensu lra alr ordinari: vt dicat' q̄ pctm̄ opatū est p̄ mādātū legis oēm cōcupiscentiā: z hoc occasiōe accepta ab ipso mādato: s; p̄ma expositio simplicior z melior est.

Deinde cū dicit. (Sine lege enī) Manifestat qd̄ dixerat z hoc p̄ experientia effectus. Et p̄mo p̄ponit effectū. scdo resumit cāz. ibi. (Nāz pctm̄ rē.) **C**irca p̄mū tria facit. p̄mo describit statū ante legē. scdo statū sub lege. ibi. (S; cum venisset rē.) **T**ertio ex p̄paratiōe vtriusqz status cōcludit euentū legis. (Et iuentū erit mihi rē.) **D**ic ḡ p̄mo q̄ peccatū occasione accepta p̄ mādātū opatū est in me oēm cōcupiscentiā: qd̄ ex h̄ apparet. Sine lege. n. pctm̄ erat mortuum. nō qd̄ sic q̄ pctm̄ nō eēt: qz p̄ vnū hoiem pctm̄ in hūc mūdū itrauit an' legē: vt supra 2. dcm̄ ē. s; itelligit' q̄ erat mortuū vel q̄tūz ad cognitionē hois q̄ quedā in lege phibita nesciebat esse peccata. puta concupiscentiā. vel qz erat mortuū q̄tūz ad efficaciam moriendi per p̄paratiōē ad id qd̄ postea fuit. nō enī habebat tantā virtutē iducendi hoimē ad mortē q̄tūz postea habuit occasione accepta sub lege. Habet' enī quasi mortuū qd̄ est debilitatū virtute. Colo. 3. Mortificate mēbra v̄ra q̄ sunt sup̄ terrā. Talis ḡ erat status an' legē q̄tūz ad pctm̄. Sed qualis esset q̄tūz ad hoiem ostēdit subdēs. Ego aut' viuebā sine lege aliq̄. Ad etiā duplr pōt itelligi. Uno mō q̄tūz ad id qd̄ homini videbat' ex seipso q̄ vincer' dūz ignorabat. pctm̄ esse p̄ id qd̄ mortuus erat. Apoc. 3. Nōmē habes q̄ viuas s; mortuus es. Uel hoc dicit' per cōparatiōē ad mortē que consecuta est occasione legis. dicunt' enī minus peccantes viuere in cōparatiōe ad eos q̄ magis peccant.

Deinde cū dicit. (S; cū venisset rē.) Describit statum sub lege. Et p̄mo q̄tūz ad pctm̄ cū dicit. (Sed cū venisset mādātū.) Data. s. lege reuixit pctm̄. Ad pōt duplr itelligi. Uno modo q̄tūz ad cognitionē hois qui icipit cognoscere pctm̄ in se esse qd̄ p̄ns nō cognouerat. Jere. 31. Post q̄z ondisti mihi p̄cussi femur meū z confusus sum z erubui. Et signāter dicit. Reuixit: qz in paradiso plenā noticiā hō habuerat de peccato. licz nō habuerit p̄ experientia. Uel reuixit q̄tūz ad virtutē: qz data lege occasionalr augmētata est v̄tus peccati. p̄ 1. Cor. 15. Virtus peccati lex. scdo q̄tūz ad ipm̄ hoiez cū dicit. (Ego aut' mortuus sum.) Ad ē duplciter pōt itelligi. Uno modo s; cognitionē v̄t sit sensus: mortuus sum. i. cognoui me mortuū. Alio mō p̄ p̄paratiōē ad statū p̄ozē vt sit sensus. Mortuus sum. i. magis mortuū obligatus sūz q̄ an'. Unī aliquat' verum est qd̄ dictū est moysi z Aaron. Numeri. 16. Vos interfecistis pplm̄ dñi.

Deinde cum dicit. (Et iuentū rē.) Cōcludit ex p̄paratiōe vtriusqz status euentū legis dicēs. Et inuentū est s; p̄ dicta mādātū qd̄ erat ad vitā. P̄mo qd̄ fm̄ intentionē dantis legē. scdo q̄tūz ad ipsam mādātū honestatē z deuotionē obediētis. Ecce. 20. Dedi eis p̄cepta bona z iudicia que faciens homo viuet in eis. hoc est mihi ad mortē occasionalr. s. per peccatū qd̄ in hoie erat. Job. 20. Panis eius in ytero ei' vertet' in fel aspidū itrinsecus.

C Deinde cum dicit. (Nā peccatū ꝛc.) Resumit causas q̄ si manifestā per euentū pmissus dicens. (Doc iō ꝛtigit) .s. q̄ mandatū qd̄ erat ad vitā: inueniret ad mortē esse. Nā peccatū occasiōe accepta per mādātū seduxit me. s. per ꝛcupiscētiā quā in me operatū est: vt dictū est dāñ. 13. Spēs decipit te ꝛ ꝛcupiscētiā subuertit cor tuū. ꝛ per illud. s. mādātū occasionaliter pctm̄ me occidit. z. cor. 3. Littera occidit.

C Deinde cū dicit. (Itaq; lex ꝛc.) Cōcludit ꝛclusionē intentā. s. q̄ lex nō solūmodo sit pctm̄. sed vltērī q̄ sit bona tanq; faciens cognoscere pctm̄ ꝛ phibēs ipsuz. Et primo cōcludit q̄tū ad totā legem dicens. Sicut ex pmissis patet. lex quidem est sancta. ps. Lex dñi immaculata. p̄ma tibi. p̄mo. Scimus qz bona est lex. z. q̄tuz ad particula re legis mādātuz dicens. Et mandatū legis est sanctum q̄tuz ad precepta ceremonialia qbus hoies ordinant ad dei cultuz. leui. 20. Sancti estote: qz ego sanctus suz. Et iustū q̄tū ad p̄cepta iudicialia quibus homo debito modo ordiat ad p̄mū. ps. Iudicia dñi vera iustificata ꝛc. Et bonū. i. beneficiū q̄tū ad p̄cepta moralia. ps. Bonū mihi lex oris tui sup milia ꝛc. Qz tñ oīa ista p̄cepta ordinat nos in deuz. ideo totā legē sanctā nominauit.

C Deinde cū dicit. (Nō ergo bonū est ꝛc.) mouet q̄nēz q̄tuz ad legis effectuz. ꝛ p̄mo questionē dicens. Nō ergo bonū est. s. in se factū est mihi mors. i. per se causa mortis. Nō quidē aliq; poterat falso itelligere ex eo qd̄ supra dictū est. Inuētū est mihi mādātū qd̄ erat ad vitāz hoc eē ad mortē. z. soluit per iteremptionē dicens. (Absit.) Nō potest id qd̄ ē fm̄ se bonuz ꝛ viuificū eē causa mali ꝛ mortis. s. illud. Mat. 7. Non pōt arbor bona fructus malos facere. tertio ibi. (Sed pctm̄ ꝛc.) cōcordat id qd̄ nūc dicit cum eo qd̄ supra dictū ē. Nō enī mādātū sic inuenit esse ad mortē q̄ ipm̄ mortē operet. sed qz occasione accepta ab ipso peccato mortē opatur. Et hoc est qd̄ dicit. Sꝛ pctm̄ vt appeat pctm̄. i. ex b̄ appet eē peccatū p̄ legē bonū. i. p̄ mādātū legis: qz ex b̄ ipsuz bonū ē q̄ facit cognitio nem peccati. Et hoc occasionalit̄ inq̄tuz manifestat peccatū. Nō aut̄ sic itelligit̄ peccatū per legē opatum esse mortē quasi sine lege mors nō fuisset. dictū ē enī supra q̄ regnauit mors ab Adam vsq; ad Moysem. s. cū lex non esset: sed itelligit̄ q̄ peccatum per legē opatur mortē: qz dānatio mortis est augmētata lege adueniēte. Et hoc est qd̄ subdit. Ita dico q̄ peccatū opatur est mortē p̄ bonuz vt peccatū fiat peccās. i. peccare faciēs p̄ mādātuz legis occasionaliter. Et hoc supra modū quo antea peccabat. vel qz accessit reatus p̄uaricationis. vel qz creuit ꝛcupiscētia peccati: vt supra dictū est. veniēte phibitione legis. Peccatum autē hic itelligit̄ sicut supra diximꝫ vel dyabolus vel potius fomes peccati. Lectio. III.

Stimus enī q̄ lex spiritualis est. Ego autē carnalis suz. venūdatꝫ sub peccato. Nō enīz operoz non itelligo. Nō enī qd̄ volo bonuz: hoc ago: sed qd̄ odio malū illud facio. Si autē qd̄ nolo illud facio. cōsentio legi qm̄ bona est. Nunc autē itaz nō ego operoz illud: sed qd̄ habitat in me peccatum. Scio. n. qz nō habitat in me. hoc est i carne mea bonū. Nā velle adiacet mihi: perficere autē bonuz nō inuenio. Non enīz qd̄ volo bonum hoc facio: sed quod nolo malū hoc ago. Si autēz qd̄ nolo illud facio. iam nō ego ope-

roz illud: sꝫ quod habitat in me peccatum.

C Postq; apostolus exclusit illa ex qbus lex videbat eē mala ꝛ mali effectꝫ. hic pbat legē esse bonā. Et circa hoc duo facit. p̄mo pbat bonitatē legis ex ipsa repugnātia q̄ in hoie inuenit ad bonū: quā lex tollere nō pōt. z. ostēdit p̄ qd̄ h̄ legē repugnātia tolli pōt. ibi. (Infelix ꝛc.) Circa p̄mū tria facit. p̄mo pponit quod intendit. z. pbat p̄positū ibi. (Quod enim operoz ꝛc.) 3. infert conclusionē intentā. ibi. (Inuenio igit ꝛc.) Circa p̄mū duo facit. p̄mo pponit legis bonitatē. z. hois ꝛditionē. ibi. (Ego at ꝛc.) Dicit ergo p̄mo. dictum est q̄ lex est sancta. Et hoc dixi. Scimus. n. nos qui sumꝫ in diuinis sapientes q̄ lex. s. veltus spūalis est. s. spūi hoies ꝛcordās. ps. Lex dñi immaculata. Vel spūalis est. i. a spū sancto data q̄ digitꝫ dei dicit̄ in scripturis. Luc. ii. Si in digito dei eycio demonia. vñ dicit̄ exo. 31. Dedit dñs moyfi duas tabulas lapideas sꝫ lex spūs: vt p̄ infra. 8. Quia nō solū a spū sancto est: sꝫ spūritus sanctus eā iprim̄it cordi qd̄ inhabitat.

C Deinde cū dicit. (Ego aut carnalis suz ꝛc.) Ostendit ꝛditionē hois: ꝛ pōt hoc verbū dupliciter exponi. vno q̄ dem mō vt apls loquat̄ in p̄sona hois in peccato ex̄itis. Et ita hoc Aug. exponit in lib. 83. q̄nū. postea vō in libro 3 Julianū exponit hoc vt apls itelligat loqui in p̄sona sua. i. hois sub gratia cōstituti. Prosequamur ḡ declarādo q̄liter hec vba ꝛ sequētia diuersimode p̄nt vtroq; modo exponi: q̄uis scōa expositio melior sit. Nō ḡ dicit̄ p̄mo. (Ego aut ꝛc.) Sic itelligēdū ē vt ly ego p̄ rōne hois itelligat̄: q̄ ē p̄ncipale in hoie. vñ vñ vnusq; hō eē sua rō vel sū itellectꝫ: sicut ciuitas vñ eē rector ciuitatis: ita vt qd̄ ille fac̄ ciuitas facere videat̄. Dñ at̄ hō carnalis: qz eiꝫ rō carnalis est: que dicit̄ carnalis dupliciter. vno mō ex eo q̄ subdit̄ carni cōfentiēs his ad que caro instigat. sꝫ illud p̄ma cor. 3. Lū sit inter vos zelus ꝛ cōtētiō ꝛc. Et hoc mō itelligit̄ de hoie nōdū per gratiā repato. Alio modo dicit̄ rō eē carnalis: ex eo q̄ a carne ipugnat̄ fm̄ illō gal. 5. Caro cōcupiscit aduersus spūm. Et hoc mō itelligit̄ eē carnalis ratio etiā hominis sub gratia constituti. vtraq; enī carnalitas puenit ex peccato. vñ subdit. Venūdatꝫ sub peccato. (Sed tñ notādū q̄ carnalitas que importat rebellionē carnis ad spirituz. puenit ex pctō p̄mi parētis: qz hoc p̄inet ad fomitē cuiꝫ corruptio ex illo pctō deriuat. Carnalitas autē q̄ importat subiectionē ad carnez. puenit: nō solū ex pctō originali: sꝫ etiā actuali: p̄ qd̄ hō obediēdo cōcupiscētuz carnis seruū se carnis cōstituit. vñ subdit. Venūdatuz sub pctō. s. vel p̄mi parētis vel p̄prio. Et dicit venūdatuz: qz peccator seipsuz vendit in seruū peccati precio p̄prie volūtatis implende. Ysa. 50. Ecce in iniquitatibus vestris venditi estis.

C Deinde cū dicit. (Nō. n. operoz ꝛc.) Ostēdit qd̄ p̄posiv erat. ꝛ p̄mo q̄ lex sit spūalis. z. q̄ hō sit carnalis venūdatuz sub pctō. ibi. (Nūc autē iā nō ego ꝛc.) Circa p̄mū duo facit. p̄mo pponit p̄bationē. z. inducit ꝛclōnez. ibi. (Si autē qd̄ nolo ꝛc.) Sumit autē p̄batio ex hois infirmitate quā p̄mo pponit. z. adducit p̄bationē. ibi. (Nō autē ꝛc.) Infirmitas autē hois est manifesta ex hoc q̄ operatur id qd̄ itelligit nō esse operādū. vñ dicit. Nō. n. operoz nō itelligo. s. eē operādū. Nō quidē potest itelligi dupliciter. vno mō de eo qui est subiectus peccato. qui quidē in vniuersali itelligit nō eē operādū peccatū: tñ victus suggestionē demonis: vel passione: vel inclinatioē peruersi habitus opatur illud. Et iō dicit̄ operari qd̄ itelligit nō eē operādū ꝛtra ꝛscientiā faciēs sicut Luc. 12. Scruius sciens voluntatē dñi sui: ꝛ nō faciēs digne plagis vapula-

Ad romanos

bit multis. Alio modo potest intelligi de eo qui est in gratia constitutus qui quidem operatur malum: non quidem exequendo in opere vel consentiente mente: sed solum concupiscendo secundum passionem sensibilis appetitus: et illa concupiscentia est propter rationem et intellectum: quia pervenit ei iudicium quo adveniunt talis operatio impediri. Et ideo signanter non dicit. Intelligo non esse faciendum sed non intelligo: quia scilicet intellectu non dum deliberato aut precipiente talis operatio concupiscentie insurgit. Gal. 5. Caro concupiscit adversus spiritum: et spiritus adversus carnem.

¶ Deinde cum dicit. (Non enim quod volo etc.) probat quod dixerat: et per divisionem: et per effectum. Per divisionem quidem est quod dicitur. (Quod enim oportet) sub quo duo continentur. scilicet non agere bonum et agere malum: quia est ille qui non agit bonum dicitur operari peccatum peccato omissionis. Ex parte autem est quod dicitur non intelligo probat per effectum. quia non intellectu movet voluntatem: velle est effectus eius: quod est intelligere. Dicit ergo primo quantum ad omissionem boni. Non enim ago hoc bonum quod volo agere. Quod quidem vno modo potest intelligi de homine sub peccato constituto: et sic hoc quod dicitur ago. est accipiendum secundum actionem completam que exteriori opere exercet per rationis consensum. Quod autem dicitur volo. est intelligendum non quidem de voluntate completa que est operis preceptiva. sed de voluntate quaedam incompleta qua homines in vili bonum volunt: sicut et in vili habet rectum iudicium de vno: et depravat talis voluntas in particulari ut non agat quod in vili intelligit agendum: et agere vellet. secundum autem quod intelligitur de homine per gratiam reparato. e converso oportet intelligere per hoc quod dicitur. volo voluntatem completam durat in electione particularis operationis: ut per hoc quod dicitur Ago. intelligatur actio incompleta que consistit tantum in appetitu sensitivo non perveniens usque ad rationis consensum. Non enim sub gratia constitutus vult quidem mentem suam a pravus concupiscentis deseruare: sed hoc bonum non agit propter motus inordinatos concupiscentie insurgentes in appetitu sensitivo. Et simile est quod dicitur. Gal. 5. Ut non quecumque vultis illa faciatis. Secundo quantum ad perperationem mali subdit. Sed quod odio malum illud facio quod quidem si intelligatur de homine peccatore per hoc quod dicitur. Odio intelligatur quod dicitur odium imperfectum secundum quod omnis homo naturaliter odit malum. per hoc autem quod dicitur. Facio. intelligitur actio imperfecta per operis executionem secundum rationis consensum. Nam illud odium mali in vili tollitur in particulari eligibili per inclinationem habitum vel passionis. Si vero intelligitur de homine sub gratia constituto per hoc quod dicitur. Facio. intelligitur e converso actio imperfecta que consistit in sola concupiscentia appetitus sensitivi. per hoc quod dicitur. Odio. intelligitur odium imperfectum quo quis per seuerat in detestatione mali usque ad finale reprobationem ipsi de quo dicitur in psalms. Perfecto odio oderat illos. scilicet malos in quantum sunt peccatores. z. Mach. 3. Tu leges adhuc optime custodirentur propter omne pontificali pietate: et alios odio habentes malum.

¶ Deinde cum dicit. (Si autem quod nolo etc.) concludit ex premissa dispone hominis quod lex sit bona dicens. Si autem quod nolo illud facio quocumque dicitur modo intelligatur ex hoc ipso quod nolo malum consentio legi: quoniam bona est in hoc quod prohibet malum quod ego naturaliter nolo. Manifestum est enim quod inclinatio hominis secundum rationem ad volendum bonum et fugiendum malum est secundum naturam vel gratiam: et utraque est bona. Unde et lex que huic inclinationi consentit precipiendo bonum et prohibendo malum: eadem ratione est bona. puerbioz. 4. Donum bonum tribuam vobis legem meam non derelinquatis.

¶ Deinde cum dicit. (Nunc autem ego etc.) probat quod dixerat de conditione hominis. scilicet quod sit carnalis venudatus sub peccato. Et circa hoc tria facit. primo proponit quod intendit. et probat propositum. ibi. (Scio enim etc.) et concludit intendit. ibi. (Si autem quod volo etc.) Quod autem homo sit carnalis venudatus sub peccato quasi aliquam seruum peccati. ex hoc appetit quod ipse non agit: sed agit a peccato. Ille enim qui est liber ipse per seipsos agit: et non ab alio agitur. Et ideo dicitur. Dicitur est quod per intellectum et voluntatem consen-

tio legi. nunc autem dum legem facio ego iam non oportet illud quod facio leges: sed peccatum quod in me habitat: et sic per me servum esse peccati in quantum peccatum in me quasi dominum habes operatur. Et hoc quidem recte. et faciliter potest intelligi de homine sub gratia constituto. quod enim concupiscit malum secundum appetitum sensitivum ad carnem pertinentem non procedit ex opere rationis sed ex inclinatione foveit. Illud autem homo dicitur operari quod ratio operatur: quia homo est id quod est secundum rationem. vni motus concupiscentie qui non sunt a ratione: sed a fomite non operatur homo. sed fomes peccati qui hic peccatum nominatur. Jac. 4. Unde bella et lites in vobis: Nonne ex concupiscentiis vestris que militat in membris vestris: Sed de homine sub peccato constituto hoc proprie intelligi non potest: quia est ratio peccato consentit. Et ideo ipsemet operatur. vni dicitur Aug. et habet in glossa. Multum fallit homo qui consentiens est concupiscentie carnis sue. et quod illa desiderat decernere facere: et statuens putat sibi adhuc esse dicendum non ego oportet illud. Potest tamen hoc ex parte exponi etiam de homine peccatore. Actio enim maxime attribuit principali agenti quod secundum proprietatem suam movet. non autem agenti quod movet: vel agit secundum proprietatem alteri a quo movetur: Manifestum est autem quod ratio hominis secundum illud quod est proprius sibi non inclinatur ad malum: sed secundum quod movetur a concupiscentia. Et ideo operatio mali quam ratio facit putat esse a concupiscentia victa non attribuit principali rationi que hic per homines intelligitur: sed potius ipsi concupiscentie vel habitui ex quo ratio inclinatur ad malum. Dicitur autem peccatum habitare in homine non quasi peccatum sit res aliqua cum sit privatio boni: sed designatur permanetia huiusmodi defectus in homine.

¶ Deinde cum dicit. (Scio enim.) probat quod peccatum habitans in homine operatur malum quod homo facit. Et primo ponit medium ad probandum propositum. et illud medium manifestat. ibi. (Nam velle etc.) probat ergo primo quod peccatum habitans in homine operatur malum quod homo facit. que quidem probatio manifesta est secundum quod verba referunt ad hominem sub gratia constitutum qui liberatus est a peccato per gratiam christi: vni. s. 6. habitum est. Quatum ergo ad eum in quo gratia christi non habitat non dum est liberatus a peccato. In carne autem gratia christi non inhabitat: sed habitat in mente. vni infra. 8. dicitur quod si christus in nobis est: corpus quidem mortuum est propter peccatum. spiritus autem vivit propter iustificationem. Igitur adhuc in carne dominatur peccatum quod operatur concupiscentias carnis. Carnem enim hic accipit simul cum membris sensitivis. Sic enim caro distinguitur contra spiritum: et ei repugnat in quantum appetitus sensitivus tendit in contrarium eius quod ratio appetit. secundum illud Gal. 5. Caro concupiscit adversus spiritum. Dicit ergo. Dicitur est quod in me etiam per gratiam reparatio peccatum operatur. sed intelligendum est in me secundum carnem simul cum appetitu sensitivo. Scio enim per rationem et experimentum: quod bonum. scilicet gratia reformatus sum non habitat in me. Sed ne intelligatur secundum rationem secundum modum superius positum exponit. (Hoc est in carne mea.) Nam in me. id est corde meo hoc bonum habitat. secundum illud Eph. 3. Habitare christus per fidem in cordibus vestris. Et per hoc patet quod hoc verbum non patrocinaur manicheis qui volunt carnem non esse bonam secundum naturam. et ita non esse creaturam dei boni: cum scriptum sit. i. Ti. 4. Creatura dei bona est. Non enim hic apostolus agit de bono naturali: sed de bono gratie quo a peccato liberamur. Si vero hoc referatur ad homines sub peccato existem supflue addit quod dicitur. Hoc est in carne mea: quia in homine peccatore bonum gratie non habitat: nec quantum ad carnem: nec quantum ad mentem: nisi forte quis extorret vellet exponere hoc esse dicitur: quia peccatum quod est privatio gratie quodammodo a carne derivatur ad mentem.

¶ Deinde cum dicit. (Nam velle etc.) manifestat quod dixerat et primo ex hominis facultate. et ex hominis actione que facultates demonstrat. ibi. (Non enim quod volo etc.) Facultas autem hominis primo describitur quantum ad voluntatem que videtur in homine esse private. vni dicitur. Nam velle adiacet mihi. id est. propinquum est mihi quod si sub mea parte existens. Nihil enim est tam in hominis voluntate

te constitutum quod hōis voluntas: vt Aug. dicit. 2° ponit facultatez hōis vel potius difficultatez q̄tū ad cōsumationem effectus cū subdit. (Perficere aut bonū nō inuenio). s. in mea potestate existēs. s. m. illud. puer. 16. Vols est pparare animū. Et iterū. Cor hōis disponit vias suā. sed dñi est dirigere gressus eius. Doc aut verbū patrocinarī videt pelagianis qui dicebāt q̄ initiū boni operis est ex nobis inq̄tuz bonū volumus. Et hoc est qd̄ videt apls dicere. Perficere aut nō bonū inuenio. Sed hūc sensus excludit apls Phil. 2. dicēs. De^o est qui opat̄ in nobis velle et perficere. Q̄ ḡ dicit. (Velle adiacet mihi). s. p̄ gratiā iā reparato: est ex opatiōe diuine gr̄e: p̄ quā quidē gr̄am nō soluz volo bonū: sed etiā aliqd̄ boni facio: qz repugno cōcupiscētie: et cōtra eā ago duar^o spū: s. nō inuenio in mea p̄tate quō istud bonū pficiā: vt. s. totalr̄ cōcupiscētiā excludā. Et p̄ h̄ manifestat q̄ bonū gr̄e nō habitat in carne: qz si in carne habitaret sicut habeo facultatē volēdi bonū p̄ gr̄az habitantē in mēte: ita haberē facultatē pficiēdi p̄ gr̄az habitantē in carne. Si vō referat̄ ad hōiem sub pctō cōstitutuz. sic exponi poterit vt velle accipiat̄ p̄ voluntate icōpleta: que ex instinctu nāe in q̄buscūqz peccatib^o est ad bonū: s. illud velle adiacet homini. i. iuxta hōiez iacet q̄si infirmū: nisi gr̄a voluntati tribuat efficacā ad pficiēdum.

Deinde cū dicit. (Nō. n. qd̄ volo etc.) Manifestat qd̄ dixerat ex actiōe hōis que est signū et effectus facultatis humane. Ex hoc. n. appet q̄ hō nō inuenit pficere bonū: qz nō agit bonū: quod vult: qz facit malum quod nō vult. et hoc quidem supra expositū est.

Deinde cū dicit. (Si aut qd̄ nolo etc.) Cōcludit illō qd̄ supra p̄posuerat. d. Si aut qd̄ nolo illō facio: nō ego opoz illud. Sed qd̄ inhabitat in me pctū: et hoc etiā supra expositū est. Sed notādū est q̄ ex vno et eodē medio. i. q̄ nolo illud facio apls duo cōcludit q̄ supra posuerat. s. legis bonitate cū dixit. Si aut qd̄ nolo illud facio cōsentio legi dei quā bona est. Et iterū dñiuz peccati in hōie cum dicit hic. Si aut qd̄ nolo illud facio: nō ego opoz illud: s. qd̄ habitat in me pctū. quaz duaz cōclonū p̄ma p̄tinet ad h̄ qd̄ dixerat. Lex spūalis est. 2° ad hoc qd̄ dixerat. Ego aut carnalis sum venūdat^o sub pctō. Sed p̄mā cōclonē q̄ ē de bonitate legis: elicit ex illo medio rōne ei^o qd̄ dicit. nolo. qz eius rō nō vult illud qd̄ lex phibet. et ex hoc p̄z legē esse bonam. sed ex parte eius quod dicit. illud facio. cōcludit in homine dominari peccatum quod cōtra voluntatem rationis operatur.

Lectio. III.

Inuenio igit̄ aliā legē volēti mihi facere bonū: quā mihi malum adiacet. Cōdelector enī legi dei s̄m interiorē hōiem. Video aut̄ aliā legē in membris meis repugnātē legi mētis mee et captiuantē me in lege peccati que est in membris meis. Infelix ego homo. quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia dei p̄ Iesum Christuz dñz nostrū. Igit̄ ego ipse mēte seruo legi dei: carne autē legi peccati.

Postq̄ apls ostēdit legem esse bonā ex eo q̄ rationi cōcordat. hic infert duas cōclūsiones s. duo que posuerat. 2° ponit̄ ibi. (Video aut̄ aliā legē etc.) Circa p̄mū duo fac. p̄mo infert cōclūsionē ex dictis. 2° ponit̄ signū ad maiorēz manifestationē. ibi. (Cōdelector etc.) Duo aut̄ supra posuerat. p̄mū quidē q̄ lex spūalis est: quo iam p̄bato cōcludit sic. Inuenio igit̄. s. p̄ exp̄mētū legē moysi cōsonā esse mihi volēti facere bonū. i. rōni mee: per quā bonū appro-

bo et malū detestor. dum et ipsa lex bonū mādāt et malum phibet. Deut. 30. Iuxta te ē v̄bū valde in ore tuo: et in corde tuo vt facias illud. Et hoc mō necessariū fuit q̄. i. quia malū. i. pctū vel fomes peccati mihi adiacet. i. iuxta rōnez meā iacet quasi carnē meā inhabitās. Mich. 7. Ab ea que dormit in sinu tuo custodi claustra oris tui. i. a carne.

Deinde cū dicit. (Cōdelector enī etc.) Ponit̄ signum qd̄ ostēdit q̄ lex rōni cōsentiat. Nullus. n. delectat̄ nisi i eo qd̄ est sibi cōueniēs. Homo aut̄ s̄m rōnez delectat̄ in lege dei. ergo lex dei est cōueniēs rōni. Et hoc est qd̄ dicit. Cōdelector legi dei s̄m interiorē hōiem. i. s̄m rōnē et mētem que iterior hō dicit̄. nō q̄ aia sit effigiata s̄m formā hōis: vt Tertulian^o posuit. vel q̄ ipsa sola sit hō: vt Platon^o posuit q̄ hō est aia vtens corpore: s. qz id qd̄ est p̄ncipalius in hōie dicit̄ hō: vt supra dictū est. Est aut̄ in hōie p̄ncipali^o s̄m apparētā qd̄ id qd̄ est exteri^o. s. corpus sic effigiātū qd̄ dicit̄ hō exteri^o. s̄m veritatē aut̄ id qd̄ est intrinsecū. s. mēs vel rō que hic dicit̄ hō iterior. ps. Quā dulcia faucib^o meis eloquia tua. i. Mach. 12. Dabētes solatio libros sanctos qui in manib^o nostris sunt.

Deinde cū dicit. (Video aut̄ etc.) Ponit̄ aliā cōclonē que respōdet ei qd̄ supra 2° posuerat dicēs. (Ego aut̄ carnalis sum etc.) dicens. Video aliā legē in membris meis: q̄ est fomes peccati: que qd̄ pōt dici lex duplici rōne. vno mō p̄pter filēs effectus: qz sicut lex iducit ad bonū faciēdū: ita fomes iducit ad peccādū. Alio mō per comparatiōem ad causam. Cū aut̄ fomes sit quedā pena pcti duplicē causaz h̄z. vna quidē ipm pctū qd̄ in peccāte dñiū accepit: et ei legē imposuit: que est fomes sicut dñs seruo victo legē iponit. Alia cā fomit^o ē de^o qui hāc penā hōi peccati indidit: vt rōni eius inferiorē vires nō obedirēt. Et s̄m h̄ ipsa iobediētia inferiorū viriū que dicit̄ fomes lex dicit̄ inq̄tū est p̄ legē diuine iustitie introducta: sicut iusti iudicis snia que legē h̄z. s̄m illud. i. Reg. 30. Et factū est h̄ ex die illaz: et deinceps cōstitutū: et p̄finitū: et q̄si lex in israel vsqz ad diem hāc. Dec aut̄ lex originalr̄ qd̄ cōstitit in appetitu sensitiuo: s. diffusiuē iuenit̄ in oib^o membris que deseruiunt cōcupie ad peccandū. s. 6. Sicut exhibu istis mēbra v̄ra seruire imūdicie etc. Et id dicit̄ in membris vestris. Dec aut̄ tem lex duos effect^o in hōie h̄z. p̄mo nāqz resistit rationi. et q̄tū ad hoc dicit̄. Repugnantē legi mētis mee. i. legi moysi que dicit̄ lex mētis inq̄tū cōsonat menti: vel legi nālī q̄ dicit̄ lex mētis: qz nālī mēti idita est. s. z. Qui ostēdunt opus legis scriptū in cordibus suis. Et de hac repugnātia dicit̄ Gal. 5. Caro cōcupiscit aduersus spū. Secundus effect^o est q̄ hōiez in seruitutē redigit. Et q̄tū ad hoc subdit. Et captiuantē me vel captiuū me ducētē s̄m aliam litterā in lege peccati que est in membris meis. i. in meipso more hebraice locutiōis s̄m quā ponunt̄ noia loco p̄nominiū. Lex aut̄ pcti captiuat hōiez dupliciter. vno modo hōiem peccatorē p̄ cōsensum et opationē. Alio mō hōiem sub gr̄a cōstitutū q̄tū ad cōcupiscētie motū. De hac captiuitate dñi in ps. In cōuertēdo dñs captiuitatē syon.

Deinde cū dicit. (Infelix ego hō etc.) Agit de liberatione a lege peccati. et tria circa hoc facit. p̄mo quidē ponit̄ q̄stionē. Secōdo ponit̄ respōsiōnē. ibi. (Gratia dei etc.) Tertio infert cōclūsionē. ibi. (Ergo ego ipse etc.) Circa p̄mū duo facit. Unū quidē cōfitef. s. suam miserā cum dicit. (Infelix ego homo.) qd̄ quidē est per peccatuz qd̄ in hōie habitat siue q̄tū ad carnem trā sicut in iusto: siue ē q̄tū ad mentē sicut in peccatore. p̄verb. 14. Miseros facit populos pctū. ps. Miser factus suz et curuatur sum vsqz in finem. Aliud aut̄ querit dicēs. Quis me liberabit de corpore mortis huius? Que quidēz videt̄ questio esse desiderātis s̄m illud ps. Educ de carcere animā meam.

Ad romanos

C Sciendum est tñ q̄ in corpore hoīs fiderari pōt na-
tura ipsa corporis que ē cōueniēs aīe vnde ab ea nō vult
separari. z. cor. 5. Nolum⁹ expoliari sed supuestiri. Et ite-
rū corruptio corpis que aggrauat aīam. fm̄ illud sap. 9.
Corpus qđ corruptū aggrauat aīaz zc. Et ideo signanter
dicit. (De corpore mortis huius.)

C Deinde cum dicit. (Gratia dei zc.) respōdet questioni.
Nō enī homo p̄p̄rijs virib⁹ pōt liberari a corporis corru-
ptione: nec etiā aīe: q̄uis cōsentiat rōni p̄tra peccatū: sed
solū per grām xp̄i. fm̄ illud Jo. 8. Si filius vos liberauerit:
vere liberi eritis. Et ideo sequit. Gratia dei. s. me libe-
rauit: qđ dat per iesū xp̄m. Jo. 1. Gratia z veritas p̄ iesū
xp̄m facta est. Nec autē liberat a corpore mortis hui⁹ dupli-
citer. vno mō vt corruptio corpis mēti nō domineī tra-
hens eā ad peccādū. Alio mō. corruptio corpis vt totalr
tollat. **C** Q̄tū ergo ad p̄mū uenit dicere peccatoz: gra-
tia liberauit me de corpore mortis hui⁹. i. liberauit me a pec-
cato in quo est aīa inducta ex corpis corruptione. sed ab
hoc iam iustus liberatus est. vnde ei cōpetit dicere q̄tuz
ad scđm. gratia dei liberauit me de corpore mortis huius:
vt. s. in corpore meo nō sit corruptio peccati aut mortis: qđ
erit in resurrectione.

C Deinde cum dicit. (Igit̄ ego ipse zc.) Infert cōclusiones
que fm̄ duas premissas expositiones diuersimode ex pre-
missis inferit. fm̄ enī q̄ premissa vba exponunt in p̄sona
peccatoz sic inferēda est cōclusio. Dicitū est qđ grā dei li-
berauit me a corpore mortis huius. vt. s. ab eo nō deducar i
peccatū. ergo qñ ero iam liberat⁹ mēte seruiō legi dei. s. z
carnē autē legi peccati: que qđē in carne remanet q̄tuz ad
fomitē: p̄ que caro cōcupiscit aduersus sp̄m. Si autē pre-
missa verba intelligant̄ ex p̄sona iusti sic est inferēdū. gra-
tia dei per iesū xp̄m liberauit me de corpore mortis hui⁹.
ita. s. vt in me nō sit corruptio peccati z mortis. Igit̄ ego
ipse vnus z idē anteq̄ liberer: mēte seruiō legi dei: ei con-
senties: carne autē seruiō legi peccati: in q̄tū caro mea fm̄
legē carnis mouetur ad cōcupiscendū. CAP. VIII.

Ihil ergo nūc dānationis est his q̄
sunt i xp̄o iesu q̄ nō s̄z carnē ambu-
lant. Lex enī sp̄s vite in xp̄o iesu
liberauit me a lege peccati z mor-
tis. Nā qđ ip̄sibile erat legi quo
infirmitatē per carnē: deus filiū suū mittens in
similitudinē carnis peccati: z de peccato dāna-
uit peccatū in carne: vt iustificatio legis imple-
ret̄ in nobis: qui nō fm̄ carnē ambulam⁹: s̄z s̄z
sp̄ritū. Qui enī fm̄ carnez sunt. que carnis s̄nt
sapit. qui vero fm̄ sp̄ritum sunt que sunt sp̄-
ritus sentiūt. Nā prudētia carnis mors est: pru-
dentia autē sp̄ritus vita z pax.

C Postq̄ apls ostēdit qđ per grām xp̄i liberamur a pecca-
to z lege. hic ostēdit qđ per eandē grāz liberamur a dāna-
tione. Et p̄mo ostēdit qđ per gratiā xp̄i liberamur a dāna-
tione culpe. z qđ per eandē grāz liberamur a dānatione
pene. ibi. (Si autē xp̄s zc.) Circa p̄mū duo facit. p̄mo pro-
ponit qđ intēdit. z pbat p̄positū. ibi. (Lex. n. vite zc.)
Circā p̄mū duo facit. p̄mo pponit beneficiū qđ grā pfert:
cōcludēs ex p̄missis ita. Gratia dei p̄ iesū xp̄m liberauit
me de corpore mortis huius in qua existit nostra redēptio.
ergo nūc ex quo sum⁹ per gratiā liberati. nihil dānationis
est residuū: qđ z tollit dānatio q̄tū ad culpā z q̄tū ad pe-
nam. Job. 34. Ip̄so cōcedēte pacē: quis ē qui dēnet. z
ostēdit quibus hoc beneficiū cedat: z ponit duas cōdi-

tiones que ad hoc requirunt. quaz p̄mā ponit dicēs. his
qui sunt in xp̄o iesu. i. qui sunt ei incorporati per fidem z
dilectionē: z fidei sacrm. Gal. 3. Quis quotquot in xp̄o ba-
ptizati estis xp̄m iduistis. Jo. 15. Sicut palmes nō potest
ferre fructum nisi manserit in vite: sic nec vos nisi in me
manseritis. Illis vero: qđ nō sunt in xp̄o iesu dānatio debe-
tur. vnde ibidē subdit. Sigs in me nō manserit mittef fo-
ras sicut palmes z arefct: z colligēt eū: z in ignē mittent
z ardet. Scđaz p̄ditionē ponit dicēs. (Qui nō fm̄ carnez
ambulāt. i. cōcupiscētia carnis nō sequunt. z. cor. 10. In
carne ambulātes nō fm̄ carnē militam⁹. Ex his autē vbis
aliqui volūt accipe qđ in ifidelib⁹ qui nō sunt in xp̄o iesu
etiāz p̄mi motus sint peccata mortalia: q̄uis eis nō p̄fen-
tiant: qđ est fm̄ carnē ambulare. Si. n. illi qui nō fm̄ car-
nem ambulāt ex hoc nō eis dānabile est qđ carne seruiūt
legi peccati s̄z p̄mos cōcupiscētie motus: qz sunt in chri-
sto iesu. sequit a cōtrario sensu qđ illis qui nō sunt in chri-
sto iesu hoc sit dānabile. Ad hoc etiā rōnez inducunt. Di-
cūt enī qđ necesse est actū dānabile esse qui p̄cedit ex ha-
bitu dānabilis peccati. Peccatū autē originale est dānabi-
le: qz p̄uat hoīez eterna vita: cui⁹ habit⁹ manet in ifideli:
cui nō est originalis culpa dimissa. Quilibet ergo mot⁹ cō-
cupiscētie ex originali peccato pueniens est in eis pecca-
tum dānabile. p̄mo autē ostēdēdū est hāc positionē eē
falsam. p̄m⁹ enī mot⁹ h̄z qđ nō sit peccatū mortale. ex
eo qđ rōnem nō attingit in qua completur ratio peccati.
Ista autē causa etiā in ifidelibus manet. vnde in ifidelib⁹
p̄mi motus nō p̄nt esse peccata mortalia. p̄terea in ea-
dem sp̄e peccati grauius peccat fidelis q̄ in ifidelis. s̄z il-
lud. De. 10. Quāto magi putatis deteriora mereri zc. Si
ergo p̄mi motus in ifidelibus eēt peccata mortalia: mul-
to magis in fidelibus. Scđo rōndēdū est ad eoz rōnes.
Nā p̄mo quidē ex littera apli b̄ habere nō possunt. Non
enī dicit apls qđ b̄ solū nō sit dānabile his qui sūt in xp̄o
iesu qđ carne seruiūt legi peccati fm̄ cōcupiscētie motus:
sed qđ oīno nihil est eis dānationis. Illis autē qui nō sunt
in xp̄o iesu est hoc ipsuz dānabile. p̄terea si hoc ad p̄-
mos motus referat̄ his qui nō sunt in xp̄o iesu sunt dāna-
biles h̄z motus s̄z dānationē originalis peccati: que ad-
huc in eis manet: a qua sunt liberati hi q̄ sunt in xp̄o iesu.
nō autē sic qđ per h̄z motus noua addat̄ eis dānatio. Qu-
etiā secūdo obiciūt nō ex necessitate cōcludit qđ inten-
dunt. Nō enī vey est qđ act⁹ qlibet p̄cedēs ex habitu pec-
cati dānabilis sit etiā z ipse dānabilis. sed solū quādo est
actus p̄fect⁹ per cōsensuz rōnis. Si. n. in aliquo sit habit⁹
adultery: motus cōcupiscētie adultery: qui est actus im-
perfect⁹: nō est in eo peccatū mortale: sed solū motus p̄-
fectus qui est per cōsensuz rōnis. Et p̄terea actus ex tali ha-
bitu p̄cedēs: nō habet aliā rationē dānationis ab ea qđ ē
fm̄ rōnē habitus. Et fm̄ hoc p̄mi motus in ifidelibus ex
eo qđ p̄cedūt a peccato originali nō afferūt dānationem
peccati mortalis: sed soluz originalis.

C Deinde cum dicit. (Lex zc.) Probat qđ dixerat. z p̄mo
q̄tuz ad p̄mā cōditionem qua dixerat nihil esse dānatio-
nis his qui sunt in xp̄o iesu. Secūdo q̄tū ad secūdā cōdi-
tionē qua dixerat qui nō fm̄ carnē ambulāt. ibi. (Qui nō
fm̄ carnē ambulam⁹ zc.) Circa p̄mū duo facit. p̄mo po-
nit p̄bationē. z manifestat qđ supposuerat per causam.
ibi. (Nāz quod ip̄sibile erat legi zc.) Circa p̄mūz ponit
talē ratiōez. Lex sp̄s liberat hominē a peccato z morte:
sed lex sp̄s est in iesu xp̄o. ergo per hoc qđ aliqs est in xp̄o
iesu liberat a pctō z morte. qđ autē lex sp̄s liberet a pec-
cato z morte sic pbat. Lex sp̄s est causa vite: sed per vi-
taz excluditur peccatū: z mors que est effect⁹ peccati. Nā
z ipsum peccatū est sp̄ritualis mors aīe. ergo lex sp̄ritus